

—COMENTARI—

SIR KARL R. POPPER

JOSEP LL. BLASCO ESTELLÉS

Catedràtic del Departament de Metafísica i Teoria del Coneixement

La mort recentment esdevinguda de Karl Popper —no podria ser altrament— ha provocat un allau de notes necrològiques i reflexions al voltant de la seua figura intel·lectual. Aquestes reflexions han tingut totes o gairebé totes una tònica dominant: la insistència en un Popper teòric del pensament liberal. Obres com *La misèria de l'històricisme* i *La societat oberta i els seus enemics* són presentades com les emblemàtiques del pensament popperian; la seua tasca com a fundador de la moderna epistemologia científica ha estat minimitzada, quan no silenciada o merament mencionada de passada.

Aquesta reacció és explicable, tot i que estiga lluny de ser justificable. És cert que Popper ha dedicat moltes i excel·lents pàgines a la filosofia política, però no és menys cert que aquests plantejaments són fills de l'esforç de rigor metodològic que Popper exigeix de la racionalitat científica; altrament dit, el motor del pensament popperian és l'anàlisi del coneixement científic i, molt especialment, de les ciències de la natura. La qüestió consisteix en el fet que el jove Popper —sota la influència del Cercle de Viena (positivisme lògic)— inicià els seus treballs al voltant de l'estructura lògica del coneixement científic, i aquest és el fil conductor del pensament popperian: fonamentar el discurs científic en la lògica del context de justificació, és a dir la contrastació de les hipòtesis construïdes al si de les teories científiques mitjançant proves experimentals que, en cas de ser negatives, refuten en tot o en part la hipòtesis, i en cas de ser positives permeten que la hipòtesis es continue considerant com un instrument explicatiu i predictiu.

L'entrada de Popper a l'Espanya ens els anys obscurantistes de la Universitat franquista s'esdevé per dues vies, en principi connectades, però que podien ben bé respondre a interessos intel·lectuals i polítics diferents. D'una banda, Popper recalà, després del periple migratori fruit de l'ocupació nazi d'Àustria, a la London School of Economics, i allí el varen conèixer economistes espanyols que hi estudiaven, als quals els va colpir sobretot el Popper del pensament liberal; d'altra banda, els joves professors universitaris dedicats a problemes epistemològics dins l'àmbit de la tradició neo-positivista i analítica començaven a introduir les obres del Popper científic en les nostres aules. El resultat d'aquesta doble via va ser un bon enteniment amb el pensament de caire marxista que, tot i recelar del Popper liberal, li acceptava la força crítica del seu pensament racional i científic enfront de l'ensopida i frustrant ideolo-

gia (filosòfica, política, econòmica...) dominant.

Aquesta confluència és clara en el cèlebre, almenys per a la meua generació, *Simposio de Burgos* (Tecnos, Madrid, 1970). Aquest Simposi tingué lloc el 1968, en presència de Sir K. R. Popper i en condicions semiclandestines. Potser, no n'estic segur del tot, era la primera vegada que Popper venia a Espanya; després del 1975 ha vingut repetides vegades i ha rebut homenatges i honors. En aquell simposi coincidiren persones avui ben conegudes, com Miguel Boyer, Luis Ángel Rojo i Pedro Schwartz, per la via del pensament econòmic, i Víctor Sánchez de Zabala i Javier Muguerza, entre altres, per la via de l'epistemologia científica. Pels personatges esmentats, és obvi pensar que Popper ha exercit un mestratge entre els dirigents econòmics de l'estat postfranquista. I això explica també el fet que s'haja potenciat, a la seua mort, el seu pensament sobre l'individu i la societat.

Reduir, però, Popper a un teòric de la societat no és just i obeeix, al meu parer, a una preocupant situació de la filosofia a les acaballes del segle XX: la del predomini quasi excloent del discurs moral, i no en un sentit teòric sinó com a discurs moralista aplicat. La urgència per moralitzar una societat amb seriosos problemes de principis genera un discurs feble i trivial al voltant de problemes concrets. Però, com és ben sabut, els discursos urgents no resolen problemes. Cal tornar als fonaments, als fonaments de la raó pràctica i de la raó teòrica, a les estructures de la raó humana que permeten posar límits racionals a les pretensions cognitives i normes racionals a la conducta individual i a l'ordenació de la societat.

Pense que aquest és el missatge de Popper que no ha estat del tot explicitat amb motiu de la seua mort. Dóna la impressió, sense ànim de polemitzar amb ningú, que cadascú ha volgut portar el sant a la seua pròpia església. I no tinc cap dubte que Popper ha estat un home compromès i valent en la seua denúncia de qualsevol totalitarisme i en la seua defensa de les llibertats, però sempre conscient que aquesta és la conclusió lògica de la racionalitat científica. En una nota escrita l'any 1982 per a l'edició d'un text sobre teoria quàntica, diu: «Realisme és el missatge d'aquest llibre. Està vinculat amb l'objectivitat, també amb la teoria de la probabilitat... El realisme està vinculat amb el racionalisme, amb la realitat de la ment humana, de la creativitat i del sofriment humans». Aquest és el sentit pregon del pensament popperian.